

Iseäranis suurt on Saksa maa koolide poolest. Meid on sääl mitmet moodi lallast, alamaid ja ülemaid, wälksemaid ja suuremaid, pahemaid ja paremaid. Tõõ koolide kasutus on wäga elaw ja waimustatud. Ülem ast ja kõige õpetuse põhi on muudugi igal maal rahwa-koolid. Eht küll Saksa maalgi nende poolest lugu kõige paremal korral ei seis, kui mõiks soowida, siiski peab ütleva, et rahwakoolid sääl pea kõigist teistest maadest ette läiwad. Pääle selle on õpetus sääl rahwale nii armsaks läinud, et keegi oma last koolitamata ei jäta. Kui rohkem mõimalik ei ole, siis peab laps ometi lülakoolist eht linnas mõnest alamast koolist läbi käima. Kooliõpetust lergitab see wäga, et alamates koolides üft emakeelt õpetatakse ja wõeraste keelte õppimine ülemate koolide hoolets jäetakse, kus ta emakeeli õpetus on. See on uus märk meie koolidele, et Eesti emakeeli nendes peaks õpetust antama ja et see mitte hää ei ole, kui lüla- ja libelkonna-koolides aeg wõeraste keelte õppimiseks ära kulub, mis meie juures üsna tihhi sünnib. Rahwakoolid peawad häid inimesi kaswatama, selle pärast peab õpetus lapsele emakeele läbi südamesse mõjuma.

Riri Rumânia maast ja rahwast.

Kui meie soldatid, kes wõeral maal läiwad nimelt sõdade ajal, hästi haritud oleksiwad, siis mõiksivad nad mõndagi jutustada. Mitmed kroonu-mehed, kes lüla aega teenimas on olnud, jutustawad ka mõndagi, aga nende jutt wõerastest maadest ja rahwastest on enamiste ilka tõe ja walega segatud, sest et nad imelikkude sõnumitega tahawad näidata, mis nemad kõik juba ära näinud, kuulnud ja kus nad kõik ära käinud. Nemad tahawad kuuljate kõrwu lullistada ja sääl juures oma aunu üles näidata. Iga reisilugu aga peab kõneledud eht jutustatud saama selle nõuuga, et kuuljad eht lugejad temast uudist kuulksiwad eht loeksiwad ja meie rahwa elu wõeraste omaga kõrwu paneksiwad ja

õpiksivad, mis poolest wõeras rahwas meitest ees eht taga on, et selle järele meie elu täiendada ja tõsta. Olen ise sagedaste kuulnud, kuda iseäranis wanad soldatid ümberseisjatele ja terastele kuuljatele üsna wõimatuid asju ette lullistawad. Mõnda kuulsin lord, kuda wana ja muudu aunu sõjamees tõstse nädoga seletas: „Mina olin Kaukasja sõjas. Sääl nägin inimesi, kes poolkoerad ja poolinimesed oliwad. Mõned on koguni hobusega, selle seljas nad sõidawad, kottu kaswanud. Nendega raitutawad nad nagu wälk edasi, wõstawad waenlased lünni ja sõdawad ära j. n. e.“ Iga üks, kes wähegi maade tundmist on õppinud, teab, et see tõst ei wõdi olla.

Nob, hää küll! Minu tädiõpõeg oli wõimses Wene-Türgi sõjas kroonu ametis wäega ühes. Sagedaste on ta mulle ja teistele sugulastele säält kirjast kirjutanud, mis ta langemal lugeda wõib. Ühe neist tahan siin ära trükkida lasta, kus sees ta oma sugulastele Rumânia maast ja rahwast lähidelt jutustab. Minu tädiõpõeg on üks neist Eesti lastest, kes koolitatud silmaga on Rumânia rahwa elu tähele pannud, sest et ta umbes kaks aastat sääl on elanud ja ka Türgi kuulide all sõja ajal armastusega oma armsa Eesti isamaa pääle tagasi mõelnud. Riri on tema oma sõnadega nõnda:

Armsad sugulased!

Täna tahan Teile natuke Rumânia maast kirjutada, sellest ju tihhi sõja ajal ajalehtedes lugestite. Rumânia riigi üle walitseb tuttwal wiisil Saksa maast kutsutud wõrft Karl I. See maa on meie Wenemaa Besdarabia gubermangu, Austria ja Donau jõe wabel, ja sest et sellest jdest endine Türgi riit hakkas, elas ka meie sõjawägi paar kuud selles maas ja walmistas ennast sääl kuuljaks Donau jdest ülemine misels ette. Üks wäe jagu, kus bulgas ka mina ajuti ametis olin, jäi kõigeks sõja ajaks süna.

See maa on enamiste rasane, üldnes üks Karpati mägedistiku haru lähes temast läbi. Rahwas elab rohkemast jaost lambakarja kaswatamisest, ja põidussid ei harita mitte palju rohkem kui igapäewaseks leiwaks waja. Kõige pare-